

Digitalizacia

Auktoria: Danijela Birt Katić, Jadranka Brkić Vejmelka, Ines Cvitković Kalanjoš

I digitalizacia si proceso savo so phandel e ververikane saikerina sar so si teksto, fotografia, audio, video ano digitalnikano xramovipe. Kadaleske i digitalizacia dikhel pe sar čhand e arakhipaskoro, arhiviripaskoro thaj ulavdipaskoro e kerde saikerinakoro. Bare džanlipastar si te vakerel pe kaj i digitalizacia trubul te leljarel o kerdipe e kerde inkluzivnikane trujalipangoro ane save ka oven sarine phandinde thaj anel jekh putardi komunikacia thaj sigjarkerel o proceso e kerdipaskoro thaj leipe thaj deipe e džanipaskoro (Martinoli, 2019).

Soske kerel pe lav?

O proceso e digitalizaciako zorales kerel asari ko siklajvipe ke sa e nivelia. Anglikerel o proceso e kerdipaskoro e neve siklanakere materialengoro save so labaren pe ani sikkla savi so džal ko dživdo, online thaj hibridikane. I motivacia e siklengiri si rodipe ano sakova vaxt thaj ano konteksto. Gindinas kaj e digitalnikane xaletia thaj e aplikacie si labarde ano kadava dikhipe thaj dikhlijam e ververikane aspektia ko „nakhipe ki digitalnikani tehnologia“ ano konteksto e siklajvipaskoro. O trubutnipe vaše digitalnikane materialia thaj i digitalizacia e siklajvipaskiri si dendì majbut kana si i pandemia katar Covid-19. Kadalesa si sigjarkerde e anglederutne procesia, numaj ano akava momento i sama si dromardi ke džene e khedinakere save so na sas ano šajdipe jekhajekh te len than thaj te labaren sa e šukaripa e digitalizaciakere.

Zumavkeren

MISAL 1

Anglo so ka drabaren i buvljardi verzia e konceptoskiri Digitalizacia, šaj barabar tumare siklenca te keren i mapa e konceptongiri. Kadava ka del tumen dumo te pendžaren e alternativnikane vizie thaj e idee vašo koncepto – digitalizacia savi so isi tumen tumare siklenca. I idea savi so terdjovel palo kerdipe e mapakiri e konceptoskiri si te na xramonen o džanlipe e konceptoskoro e siklenga, numaj te len haćaripe e percepciake savi so ka ovel sakone sikel. Palo so ka keren mapa e konceptoskiri, šaj te drabaren i buvljardi verzia e konceptongiri ko digitclue.net thaj barabar te keren komparacia e definiciengiri, ideengiri saven so isi tumen ko drabaripe e xramome konceptoskiri.

I konceptikani karta ka del tumen dumo ano proceso e kerdipaskoro e džanipaskoro, e sikel ka trubul te gidnen peske kadaleske so džanen, sar haćaren o termino digitalizacia thaj šak ja oven minsale kote nanaj len džanipa thaj lava te vakeren kadava, sikavindoj kaj varesavo var amen lasa sar agordo thaj na haćaras so si o majšukar džanipe e termimeskoro. I konceptikani karta ka del dumo te phanden i partikularizacia e evidentongiri, e informacie saven isi ko koncepti. Thaj adžukhar ka šaj te džan dureder te keren kombinacia e nakle džanipanca thaj e neve informaciencia dži save ka aven. Das rekomendacia te len [Popplet Concept Maps](#), numaj šaj te labaren thaj kadala so si tumenge pendžarde ([Mural](#), Power Point, [Coggle](#) vaj savo te si aver xaleto vaše mape e godjakere so si ko netvorko thaj av.)

MISAL 2

Pučen e studenten sas vaj na thaj soske gele ko online kursi. Te vakeren tumenge so sas lenge majlabardo. Keren lafi lenca vaše šukaripa thaj e bišukaripa akale siklanakoro. Zumaven tumen te arakhen e online kursia ke ververikane platforme (Coursera) thaj dromaren e studenten te keren aplikacie. Ulaven len ke grupe thaj sakoja grupa trubul te alusarel aver kursi ki tema digitalizacia thaj lakoro asari ko sikeljovipe. O džaipe e ververikane subjektongo si trubutno te šaj dureder te keren ververipe thaj e pašipe ano kerdipe thaj sikavkeripe e alusarde temengoro. E studentia šaj te keren xramina džikaj šunen e kursia thaj ulaven len ane grupe. Bare džanlipastar si tumare gindipa vaši digitalizacia thaj lakere asaripa ko sikeljovipe te keren ko starto e sikeljovipaskoro thaj džikaj thavdel o sikeljovipe. Palo agordipe e kurseskoro šukar si te keren digitalnikano postero vaše online kursia, lengere šukaripa thaj bišukaripa ano Canva xaleto ([Canva](#), [Piktochart](#)).

MISAL 3

Keren debatiripe e siklenca vaše pozitivnikane thaj negativnikane asaripa e digitalizaciakere ko lengoro sastipe. Palo kadava so ka xramonen tumare gindipa, šaj te ulaven len ko digitalnikano xaleti Mentimetar thaj te keren lafi kadaleske.

O aver phird šaj te ovel jekhethano gindinipe e amalnikane kheliapske ki tema Sar i digitalizacia kerel asari ko tumaro sastipe? Kadaleske šaj te labaren o digitalnikano xaleto [DeckToys](#). Ano kreripe e khelinengoro jekhethane ka nakhen sa e phirda, katar o alusaripe e palpalunipangoro, droma vaj idee vaše pučipa vaj pharipa save so ka gindinen, a save o khelutno ka trubul te kreirinel te šaj te phirel ko panelo. E sikel trubul te dikhen e garavdipa vaj e dende butja save so ka den džovapi ko fundavne pučipa e khelinakere. Palo dizajniripe e khelinakoro, šaj te ulaven thaj barjaren i idea e siklenca katar aver klasoja.

MISAL 4

Keren debatiripe e siklenca vašo kodova sar rodljaren thaj leljaren e materialoja katar o internet kana keren peskere prezentacie, leljaren vaj na fotografie vaj aver materialia bizo te dikhen e auktorikane čačipena. Si vaj na akala materialia dende vašo leljardipe vaj si len norme kana trubul te leljaren pe thaj e šartia kana labaren pe kadala materialia. Rodljaren jekhethane so si licenca Creative Commons.

Pučljaren vašo jekh pučipe: Šaj vaj našti te las sa ko interneto? Sar e auktorikane čačipena šaj te arakehn pe ano digitalnikano trujalipe?

Vaker kolegoske

Misala save so ka keren kerindoj tumare studentenca šaj te oven ani sakoja čipota ulavde tumare kolegonca ano tumaro kolektivo, numaj mangas te das tumen bahani te ulaven ko Digital Inclusion Map ki web rigori DigitClue. D.I. Karta si karta e sundaleskiri, šaj te den tumare perosnalnikane proektia, materialia, idee thaj te mukhen e komentaria vašo digitalnikano lilvarnipe ani tumari them.

Gindipe dureder

Akava kotor si gindime te legarel tumen jekh phird angleder, barabar peskere siklenca gindinkerena ko sa avrial o pervazi e kontekstoskoro ano savo dživdinena thaj kerena buti.

- Gindinen ka kerel ja na o proceso e digitalizacianegoro te džal napalal. O sundal akanastar te barjovel ko čhani te činava te labaras IT tehnologia. So adava ka anel ko lengoro sakodivutno dživdie, lengere tromale vaxteske? Sar ola ka organizirinen kadava? Sar gindinkerena te informirinen pes vašo sundal bizo amalanikane netvorkoja, interneto thaj av.?

- Dikhen te gindikeren kaj tumen thaj tumare sikel Šaj te labaren o vaxt genjipe thaj te iranen tumen ko 1960-to berša. Šaj te gindikeren te keren lafi e manušenca, sikavnenca tumare beršenca thaj te vakeren lenge kaj ano avutnipe ka komunicirinen mobitelonca thaj ka labaren video akharipa e kolegonca katar aver kotora e sundaleskoro.